

LA GUERRA A UCRAÏNA I LES "SANCIONS" ECONÒMIQUES

Recordatori d'Engels

Després de l'anàlisi desenvolupada fins aquí i abans de prosseguir ens sembla important recordar, en línia amb el que vam dir a "El Comunista" n°66 (pàg. 19), la següent consideració d'Engels: *"Quan s'aprecien successos i sèries de successos de la història diària, mai no podem remuntar-nos fins a les últimes causes econòmiques. Ni tan sols avui, quan la premsa especialitzada subministra materials tan abundants, es podria, ni tan sols a Anglaterra, seguir dia a dia la marxa de la indústria i del comerç al mercat mundial i els canvis operats en els mètodes de producció, fins al punt de poder, en qualsevol moment, fer el balanç general d'aquests factors, múltiples i complexos i constantment canviants; sobretot quan els més importants actuen, en la majoria dels casos, amagats durant molt de temps abans de sortir sobtadament i d'una manera violenta a la superfície. Una visió clara de conjunt sobre la història econòmica d'un període donat no es pot aconseguir mai en el mateix moment, sinó només amb posterioritat, després d'haver reunit i tamisat els materials. L'estadística és un mitjà auxiliar necessari per a això, i l'estadística va sempre a la saga, ranquejant."* (Introducció a Les lluites de classes a França, F. Engels, 1895) i la no menys important consideració que segueix unes línies més avall: *"Però totes les condicions d'una exposició sintètica de la història diària impliquen inevitablement fonts d'errors, sense que per això ningú no desisteixi d'escriure la història diària."* (ibidem). En el que segueix, cal distingir doncs entre els successos immediats, susceptibles de variats girs a curt termini, i les tendències generals que podem observar en períodes prolongats de temps i que formen el marc general de l'anàlisi marxista.

La força i l'astúcia

Com hem vist als articles precedents, el món capitalista avançava el 2021 a marxades forçades cap a l'esclat del crac i el repartiment de les pèrdues, la paralització o la destrucció dels capitals ho decideix la **força i l'astúcia**:

"De qualsevol manera que sigui, sempre quedarà ociosa necessàriament una part de l'antic capital, ociosos en la seva funció de capital, en la mesura que ha de funcionar com a capital i valoritzar-se. Quina part concreta quedarà ociosa, és el que ha de decidir la lluita de la concurrència. (...) Les pèrdues són inevitables per a la classe en conjunt. Però, quina part ha de suportar cada capitalista? Això ho decideix la FORÇA i l'ASTÚCIA; en arribar aquí, la concurrència es converteix en una lluita entre germans enemics. (...) les pèrdues es reparteixen d'una manera molt desigual i de manera molt diferent, fent que uns capitals es paralitzin, que altres es DESTRUEIXIN, que altres experimentin una pèrdua simplement relativa o una depreciació purament transitòria, etcètera.

Però, en tot cas, l'equilibri es restablirà mitjançant la immobilització i fins i tot la DESTRUCCIÓ de capital en més o menys proporció. I això es farà extensiu en part a la substància material del capital." (El Capital, Llibre III, Capítol XV, K. Marx).

Des del punt de vista de la **força**, la retirada dels EUA de l'Afganistan va ser el termòmetre clar d'un punt d'inflexió en la relació de forces. Seguint el **pla iniciat el 2008** - que va resultar infructuós llavors als efectes d'impedir l'esclat de la crisi - **els EUA han anat acumulant un polvori fortificat a Ucraïna,**

fent una sèrie de cimeres i declaracions de l'imperialisme occidental en el sentit de tornar a ocupar Crimea i part del Donbàs. Això **ha empès l'imperialisme rus a atacar primer**, sota pena de veure com Ucraïna tornava a ocupar aquests territoris. Dos factors més han acabat d'empènyer Rússia: la perspectiva del seu **debilitament futur vinculat al menor ús dels combustibles fòssils i l'encoratjament produït pel replegament dels EUA** i la seva ràpida victòria al Kazakhstan.

L'imperialisme nord-americà ha fet gala d'una certa **astúcia** combinant l'armament fins a les dents d'Ucraïna amb l'anunci de sancions més aviat tímides i superficials per incitar Rússia a comprometre's en una posició de la qual no pogués sortir fàcilment. Després ha començat la bateria de sancions de més envergadura.

Els elements principals del pla dels EUA són: 1) aprofitar les posicions que els queden de preponderància del dòlar (i de l'euro) en els intercanvis comercials i com a moneda de reserva; 2) descarregar en la major mesura possible les conseqüències del crac sobre el capitalisme rus, 3) guanyar quota de mercat i consolidar-se com a país exportador de gas i petroli, 4) impulsar un front contra la Xina i Rússia, i 5) fer esclatar la guerra a Europa per descarregar una part de les pèrdues sobre el seu aliat-competidor, per debilitar-lo i obligar-lo a entrar al front contra la Xina-Rússia i, en última instància, perquè la destrucció militar es doni a Europa per tornar a repetir el seu paper a la primera i segona guerres mundials.

L'intent d'aïllar econòmicament Rússia

Els EUA necessitaven una excusa i l'excusa és l'atac militar de Rússia a Ucraïna. Per això, l'intent de l'imperialisme nord-americà va més enllà de fer que Rússia es retiri d'Ucraïna. De fet, als EUA ni tan sols li interessa que Rússia es retiri, sinó que seria molt més profitosa una guerra llarga a Ucraïna.

Per desplegar aquest pla, s'han engegat tota una sèrie de sancions: 1) la sortida massiva d'empreses de Rússia, 2) la congelació d'actius d'empreses i bancs, 3) la prohibició de comprar i vendre amb empreses estatals russes, 4) el tancament de l'espai aeri a aerolínes russes, 5) l'expulsió d'alguns bancs russos del sistema de pagaments SWIFT, 6) la suspensió de cotització de les empreses russes a les borses occidentals, 7) el veto de les empreses russes al Mobile World Congress, 8) la prohibició de comprar gas i petroli rus als EUA, 9) la negativa dels bancs nord-americans a pagar els cupons del deute rus, etc.

Vet aquí una petita il·lustració del que s'ha descrit. Han anunciat la seva marxa PwC, KPMG, EY i Deloitte i Accenture *"petrolieres BP, Shell i Equinor, companyies tecnològiques com Samsung i Apple, empreses de pagaments com American Express, Visa i Mastercard, els fabricants de vehicles Volkswagen, Ford, HarleyDavidson, General Motors, Volvo i Daimler i les firmes de roba i complements esportius Nike i Adidas"*.

"MSC i Maersk, les dues companyies més grans del món de transport marítim de contenidors, s'han sumat al boicot i han suspès el servei amb Rússia" (Expansión, 02-03-2022).

"La Borsa de Londres va anunciar ahir la suspensió de cotització de 27 companyies russes o amb vincles de propietat amb el país com a resposta a la invasió d'Ucraïna." (Expansión, 04-03-2022) i *"La Borsa de Moscou ha estat suspesa per la World Federation of Exchanges (Federació Mundial de Borses), la principal associació internacional que aglutina els mercats*

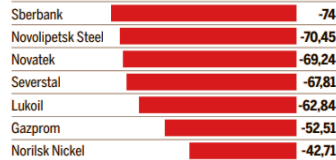
borsaris més grans del planeta.” (Expansión, 05-03-2022).

“el Mobile World Congress no va dubtar ahir a vetar la presència de Rússia. En total, s’esperava l’arribada de 20 empreses russes (...) SoftMediaLab, IPTV, Sigma Messaging o Trueconf. També figuraven a la llista d’expositors la signatura de ciberseguretat Kaspersky i l’operador Russian Satellite Communication Company.” (Expansión, 26-02-2022), encara que en realitat el que veritablement es va fer palès al MWC és el predomini de les empreses xineses.

L’impacte inicial d’aquestes sancions ha estat dur per a l’economia russa, amb caigudes grans en les cotitzacions i el tancament temporal de la borsa.

HUNDIMIENTO DE LAS ACCIONES RUSAS

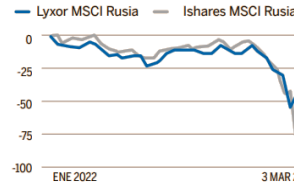
Cotizadas en mercados extranjeros a través de ADR. Caída, en porcentaje.

Expansión

DESPLOME EN EL MERCADO

Rentabilidad de los ETF en lo que va de año

Expansión

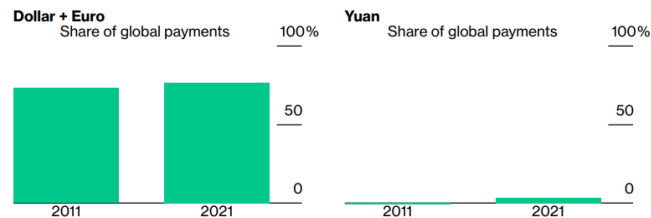
Fuente: Las gestoras

Les posicions des de les que dispara EUA

Els EUA mantenen a través del dòlar una part de les seves posicions en el pla financer corresponents a l’anterior repartiment del món. Aquestes posicions són una mica més robustes si se li sumen les del seu aliats-rival, l’euro de la UE.

La predominança del dòlar a l’intercanvi mundial i com a moneda de reserva va ser imposada com a resultat de la 2ª guerra mundial, però en el transcurs posterior ha estat fins i tot una conveniència per a la resta d’imperialismes que s’han anat desenvolupant guanyant terreny als EUA en la producció mundial. Una conveniència una mica inconvenient si es vol, però que no evitava que guanyessin posicions en mantenir les seves monedes devaluades i afavorir l’exportació de les seves mercaderies.

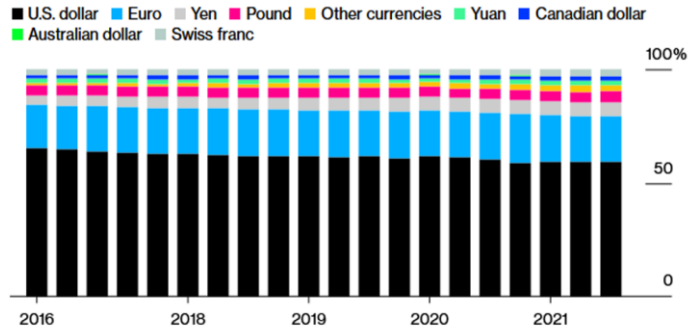
En contrastar els gràfics següents, cal tenir en compte que no es corresponen a una situació sòlida i consolidada sinó a una situació que llangueix. Són el retrat d’una situació de predomini financer a què falten les bases materials en la producció per sustentar-se. Són una foto del present que reflecteix més una situació passada que la situació que s’està gestant i s’ha gestat.

Source: SWIFT, International Monetary Fund

Aquesta desproporció actual dona una posició de força o, com a mínim un punt de suport, a l’imperialisme occidental i tampoc no és menyspreable el predomini del sistema SWIFT que “es va crear el 1973, quan es va establir a Brussel·les amb més de 200 entitats. Actualment supera els 9.000 membres a nivell mundial i el fan servir 11.000 bancs a 200 països o territoris.” (Expansión, 28-02-2022). El sistema SWIFT és – avui – molt més gran que l’alternativa russa SPFS o xinesa CIPS: “l’SPFS, on només hi ha 20 bancs estrangers. Això contrasta amb les més de 1.200 entitats de 100 països, inclosos grans bancs globals, actives a Cips.” (Expansión, 01-03-2022).

Percentatge de participació en les reserves de divises

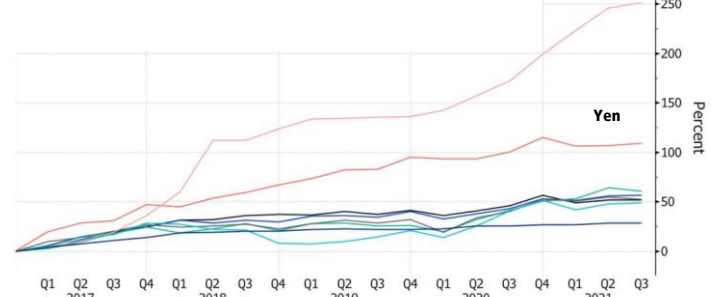

Fons: FMI, Bloomberg, 20-03-2022

Si no només veiem la comparació en un instant donat, s’observa clarament una tendència a la disminució del percentatge de reserves en dòlars, encara que segueixin suposant més de la meitat del total. A “El Comunista” nº66 (pàg.12) es pot veure amb quina rapidesa el dòlar va desplaçar a la lliura esterlina en el seu paper de moneda de reserva. Per tant, el punt de partida no és tan important com el ritme d’erosió de la posició de predomini inicial, ritme que es pot accelerar dramàticament després de la jugada actual de l’imperialisme occidental.

Al següent gràfic veiem una altra tendència, poc apreciable al gràfic anterior: un ritme de creixement molt superior del iuan com a reserva de divisa que la resta de monedes.

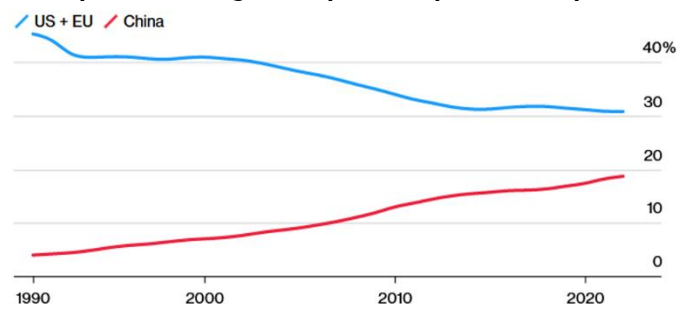
Percentatge d’increment en les reserves de divises

Fons: FMI, Bloomberg, 20-03-2022

Aquesta anàlisi no es pot deslligar del que hem exposat en aquesta revista a l’article “Esbufecs i espasmes de la circulació mercantil capitalista” ni tampoc de les dades aportades a “El Comunista” nº67 (pàg. 6) quant al desplaçament dels EUA per part de la Xina en la participació entre les 500 empreses amb més facturació a nivell mundial o en el fet que els 4 primers bancs per actius (Tier 1) a nivell mundial siguin xinesos, etc. Al següent gràfic, se sumen els PIB (a paritat de poder de compra) dels EUA i la UE perquè no quedin empetitits per l’augment de la Xina però el concepte queda igualment molt ben il·lustrat: fins i tot sumant els EUA i la UE, la seva tendència és descendent mentre que la participació de la Xina al PIB mundial és clarament ascendent.

Participació en el PIB global (a paritat de poder de compra)

Fons: FMI, Bloomberg, 03-03-2022

Les sancions també colpegen bancs i empreses occidentals

En aquesta guerra financer-comercial, l'atac contra el capitalisme rus també arriba a les mateixes empreses occidentals. Aquest "foc amic" té atrapat una part dels especuladors occidentals a Rússia:

"A finals del 2021, els inversors estrangers posseïen 20.000 milions de dòlars de deute rus, i bons sobirans denominats en rubles per valor de 41.000 milions de dòlars, segons dades del Banc Central rus. Les inversions en accions russes ascendien a 86.000 milions de dòlars, segons dades de la Borsa de Moscou." (Expansión, 02-03-2022).

"Els bancs estrangers es juguen 121.500 milions de dòlars (uns 109.500 milions d'euros) a Rússia." (Expansión, 02-03-2022), encara que es pot veure que els que tenen més exposició són bancs europeus (UniCredit, Raiffeisen, Société Générale) i no nord-americans: els 25.000 milions d'Itàlia o França més els 17.500 milions d'Àustria i 8.000 milions d'Alemanya sumen 75.500 milions dels bancs europeus contra els 14.600 milions dels Estats Units o els 9.500 milions del Japó.

La reacció de l'imperialisme rus

En el pla econòmic, el Banc Central rus ha pujat ràpidament els tipus d'interès, *"va prohibir dilluns a les institucions estrangeres vendre valors locals a la Borsa de Moscou, i va suspendre la negociació d'accions i derivats"*. (Expansión, 02-03-2022) i va començar a exigir que es comprés el seu gas en rubles i pagar els cupons en rubles.

En el pla militar, Rússia ha activat el sistema d'armes atòmiques. El filisteïsm petitburgès es nodreix de la il·lusió que contra les sancions econòmiques l'altre contendent podrà respondre només amb altres sancions. Però les sancions són un acte de guerra i, en cas que fossin realment efectives per estrangular Rússia, aquesta respondria com si li haguessin llançat un míssil.

No podem cultivar cap il·lusió que el conflicte militar es quedi tancat a Ucraïna mentre que a la resta del món es ventila amb "civilitzades" sancions econòmiques: **la guerra comercial i la guerra militar són dos moments d'un mateix conflicte** per la conquesta de mercats i repartiment del món. El volcà de la producció és a Àsia i **el capitalisme necessita fer extensiva al continent asiàtic la destrucció de forces productives.**

La reacció dels imperialismes xinès i indi

Tant la Xina com l'Índia s'han negat a condemnar l'actuació militar de Rússia.

Tot i que una part de les empreses i bancs xinesos asseguruen complir amb les sancions imposades pels EUA, la posició oficial del Govern xinès no les reconeix. Els llaços econòmics entre la Xina i Rússia són coneguts: *"Rússia és, amb diferència, el receptor de préstecs d'institucions més gran del sector oficial de Pequín, amb un total de 151.000 milions de dòlars (135.400 milions d'euros) entre el 2000 i el 2017. (...) aquest mes, la russa Gazprom i la xinesa CNPC van signar un acord de 25 anys sobre una nova ruta de subministrament de gas, el gasoducte Power of Siberia, que es posarà en marxa el 2019 i que s'espera que assoleixi la seva plena capacitat a 2025. Rosneft, el major productor de cru de Rússia i el seu principal exportador de petroli a la Xina, que representa el 7% de la demanda anual total del país, va acordar aquest mes amb CNPC subministrar 100 milions de tones de petroli a la Xina a través de Kazakhstan durant 10 anys. Rússia i la Xina també estan treballant en un tercer projecte per construir un gasoducte a través de Mongòlia. (...) La*

setmana passada, Gazprom Neft va anunciar que començaria a pagar tots els repostatges d'avions russos a aeroports de la Xina a iuans, convertint-se en la primera empresa russa a fer-ho. (...) Durant els primers nou mesos del 2021, Rússia i la Xina van realitzar el 8,7% del seu comerç en rubles i el 7,1% en altres divises, segons les dades del Banc Central rus. El dòlar i l'euro van suposar el 36,6% i el 47,6% del comerç entre Rússia i la Xina, respectivament." (Financial Times, 24-02-2022).

La Xina ha bloquejat l'expulsió de Rússia del G-20 proposada pels Estats Units i proporcionarà alternatives a les empreses russes a més de comptar amb l'oportunitat d'ocupar el mercat abandonat per les empreses occidentals: *"Els bancs russos Sberbank, Alfa Bank i Tinkoff van anunciar ahir que acudirán a l'operador xinès UnionPay com a alternativa per eludir l'aïllament."* (Expansión, 07-03-2022).

"El principal enviat de la Xina a Rússia va instar igualment els executius xinesos a Moscou a "omplir el buit" creat per la guerra, sense esmentar les sancions." (Bloomberg, 25-03-2022).

L'Índia té una gran dependència de la compra d'armes a Rússia. Però no és només aquest aspecte el que en determina l'actuació. La seva confrontació amb la Xina a la frontera de l'Himàlaia és un dels punts en què els EUA podria intentar desencadenar el conflicte a Àsia, acostant-se al focus de la sobreproducció que no pot contenir. No per casualitat, la primera reacció de la Xina i l'Índia ha estat reprendre les converses per desactivar la tensió a les fronteres.

En aquesta àrea, els EUA estan molt lluny d'haver aconseguit aïllar Rússia: *"Lavrov participarà en una reunió de ministres d'Afers exteriors dels països fronterers amb l'Afganistan (...). També està previst que visiti l'Índia dijous per discutir la venda de cru rus al país i la possibilitat d'un mètode de pagament anomenat rupies i rubles que podria funcionar fora del sistema de missatgeria SWIFT"* (Bloomberg, 29-03-2022).

El paper de l'imperialisme europeu

L'imperialisme europeu ha estat tractant d'evitar aquesta situació, nedant entre dues aigües, però la seva debilitat en el pla militar i cibernètic, el perforament del pati del darrere per part de la Xina amb els baixos preus de les seves mercaderies i la seva inversió en infraestructures, així com la irrupció del "matón" rus a la vora de les fronteres, disminueixen dràsticament el seu marge de maniobra.

Igual que un sector dins dels EUA seria més aviat propens a intentar una aliança amb Rússia, també dins de les burgesies europees hi ha sectors que observen com se'n prepara el sacrifici en cas que el conflicte s'estengui des d'Ucraïna a altres estats veïns. En aquest sentit, recordem les declaracions de l'almirall alemany a favor d'una aliança amb Rússia, per les quals el van obligar a dimitir.

La situació ha empès la burgesia europea als braços dels Estats Units i a reforçar el seu paper a l'OTAN. Alemanya, així com la resta de països de la UE, incrementarà la despesa militar i ha enviat armes a Ucraïna (i no només cascos, com al gener). Això, però, no s'ha desenvolupat linealment i sense contradiccions: recordem que Hongria va prohibir el pas d'armes a través del seu territori, Polònia s'ha negat a proporcionar els seus MIG a Ucraïna, per por de les represàlies de Rússia, i França va aturar a soldats ucraïnesos de la seva legió estrangera que intentaven arribar a Ucraïna.

El gas i el petroli

La dependència de la UE del gas i del petroli rus no és una cosa que pugui desaparèixer en un instant: *"La CE estima en 5 anys el termini per no dependre del gas rus"* (Expansión, 11-03-

2022). Els EUA s'han anunciat pomposament com a alternativa, però el GNL nord-americà pot substituir ben aviat el gas rus?

"Rússia exporta actualment 155.000 milions de metres cúbics anuals de gas a la UE. Encara que la base dels 15.000 milions promesos no és clara, els EUA van enviar uns 22.000 milions de metres cúbics de gas a Europa el 2021 i ja n'ha destinat 10.000 milions el primer trimestre d'aquest any, segons Refinitiv." (Expansión, 30-03-2022).

Els EUA han vetat les importacions de gas i cru des de Rússia, cosa que l'ha obligat a reconsiderar les relacions amb Veneçuela i a intentar accelerar l'acord nuclear amb l'Iran, cosa que permetria aixecar l'embargament i afegir 1,3 milions de barrils de petroli al dia a curt termini. Aquesta necessitat dels Estats Units d'aixecar les sancions posa l'Iran en una posició de força i exigeix la retirada dels Cossos de la Guàrdia Islàmica Revolucionària –amb què l'Iran intervé al món– de la llista d'organitzacions terroristes.

Àrabia Saudita i EAU s'han oposat a expulsar Rússia de l'OPEP+, al·legant que *"cal separar entre política i energia..."* i també a incrementar el ritme de subministrament, limitant-se al ja previst de 400.000 barrils diaris.

Els EUA viuen en el conflicte intern permanent de buscar un preu alt del petroli com a país exportador i els col·lapses a la seva indústria que aquest augment de preus produeix. Alhora, sacseja el món fent pujar el preu del petroli, ha anunciat que *"la producció de petroli dels EUA s'incrementarà en 180 milions de barrils procedents de les seves reserves estratègiques (...) un milió més de barrils al dia durant els propers sis mesos (...) representa el 25% del petroli emmagatzemat a la reserva energètica (...) representen actualment al voltant d'un 5% de la demanda del país"* (Expansión, 01-04-2022). Mentrestant, el petroli rus es ven a Àsia amb importants descomptes: *"El cru rus dels Urals està sent adquirit per les refineries de petroli índies després de caure amb un fort descompte"* (Bloomberg, 21-03-2022) que es quantifica en *"descomptes de 30\$ i 25\$ per barril"* (CNBC, 28-03-2022). *"La veritat és que el petroli rus s'ha continuat venent, encara que a través de la Xina i amb un descompte de més de 20 dòlars per barril sobre el preu del Brent. Dit d'una altra manera, s'ha produït un gir en el comerç de petroli on part del cru que abans es dirigia a Europa va ara cap a Àsia, amb descompte, i part del petroli del Pròxim Orient que abans es dirigia cap a Àsia circula ara cap a Europa, però el mercat global es troba igualment proveït."* (Expansión, 16-03-2022).

Conseqüències a mitjà-llarg termini

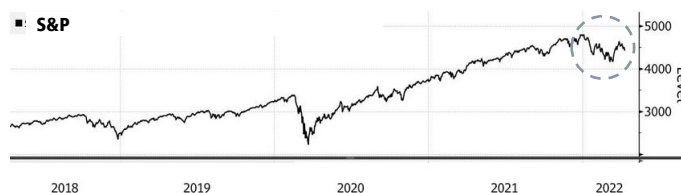
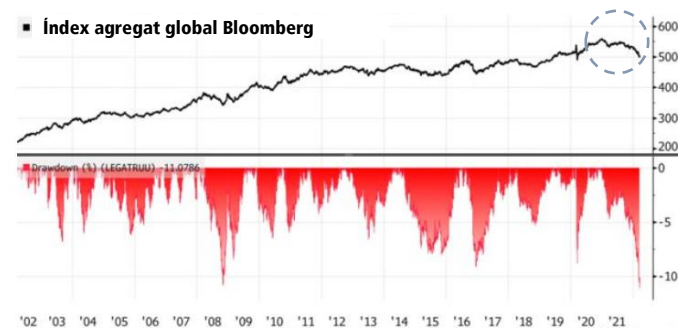
Independentment dels plans de cada contrincant i els seus resultats immediats, les conseqüències a mitjà llarg termini que s'acabaran imposant d'acord amb els fets econòmics i materials que hem mostrat en aquest número són: 1) un augment de la dependència econòmica i política de Rússia en relació a la Xina, 2) l'obertura del mercat rus a les empreses xineses, en retirar-se les europees i nord-americanes, 3) el dòlar – i l'euro – es veurà debilitat com a moneda de reserva (atresorament) i d'intercanvi, en demostrar-se que qualsevol Estat pot perdre l'accés a aquests (amb afectació especial per a la burgesia xinesa i asiàtica en general que té 8 bilions de dòlars en reserves) i 4) el iuan – i altres divises com el propi ruble i la rupia – així com els mecanismes de finançament i intercanvi xinesos sortiran enfortits.

Finalment, cal veure que les sancions siguin realment efectives o fins a quin nivell ho seran perquè la Xina i l'Índia (i

les mateixes empreses occidentals) poden intentar seguir fent negocis amb Rússia oficialment o mitjançant tapadores.

Punxada de la bombolla de deute fix i de la Borsa

A nivell immediat, l'imperialisme nord-americà no ha pogut evitar la punxada del mercat de deute fix ni de la Borsa: *"El Bloomberg Global Aggregate Index, (...) cau un 11% des del màxim de gener del 2021. (...) Equival a una caiguda del valor de mercat de l'índex de 2,6 bilions de dòlars, (2,3 bilions d'euros) pitjor que els prop de 2 bilions del 2008."* (Bloomberg, 23-03-2022).

Per la seva banda, *"L'índex Nasdaq 100 ha perdut més d'un bilió de dòlars en valor de mercat les darreres quatre sessions."* (Bloomberg, 11-04-2022).

El proteccionisme dels que van perdre la guerra comercial

Si abans hem vist la secretària del Tresor advocant pel proteccionisme, escoltem ara respectivament la presidenta del BCE: *"la desglobalització causada com a reacció a la invasió russa per garantir les cadenes de subministrament, així com la transició a una economia menys dependent de agents externs i verda podria "trencar el règim de la inflació""* (Expansión, 27-03-2022) i el president de Black Rock: *"La invasió russa d'Ucraïna ha posat fi a la globalització que hem viscut en les darreres tres dècades"*. (Financial Times, 24-03-2022).

En aquestes declaracions llegim l'impuls, la necessitat i el desig d'aixecar un mur, d'escapar del mercat mundial que se'ls ve a sobre com una allau, d'escapar de la sobreproducció que enfonsa la quota de guany i del tipus d'interès. Però això no ho determinen els desitjos d'aquest o altre personatge: *"Els baixos preus de les mercaderies constitueixen l'artilleria pesada que esfondra totes les muralles de la Xina i fa capitular els bàrbars més fanàticament hostils als estrangers."* (Manifest del Partit Comunista, 1848).

El que sí que poden fer i estan fent és intentar-ho: intentar aixecar aquest mur mitjançant guerres i bloquejos, intentar descarregar a la resta de competidors la destrucció de capital, intentar defensar-se des de les trinxeres que encara conserven de l'anterior repartiment del món i, en última instància, intentar **MORIR MATANT** forçant que el nou repartiment del món es decideixi a través de la tercera guerra mundial.